

מזמור ל"ו – ניצחון המוסר

אחת הפרשנויות המרתקות למזמור שלפנינו היא הפרשנות הטוענת שבמזמור זה מבקש המשורר שלא להתפתות ללכת בעקבות דרכיהם של הרשעים. המזמור, המחולק לשלושה חלקים, עובר מתיאור דרכי הרשעים, אל תיאור דרך הישר והצדק, ולבסוף, בבית האחרון מבקש המשורר שליבו יישמר זך ונקי ולא יתפתה ללכת בעקבותיהם של הרשעים.

אך אם פרשנות זו נכונה, מיד עולה השאלה: מדוע המשורר, שכה בטוח בדרך הישר והטוב – חושש שיפול לדרכם של הרשעים? מה לו ולהם? מה לו ולדרכם? מהיכן לפתע הוא חש אש בוערת בעצמותיו המפתה אותו ללכת בדרכם, עד שהוא נדרש להתפלל לאלוהים שישמור ויגן עליו שלא יתפתה לעשות זאת? בכדי לענות על שאלה זו ברצוני לחזור לסיפורי דוד ושאלו. לאחר שהקנאה עוררה את זעמו של שאול הוא החל לרדוף אחר דוד וביקש להמיתו. דוד, באחת ההזדמנויות מצליח להגיע בשעת לילה מאוחרת למחנה שאול, ויש בידו הזדמנות להשיב לשאול מנה אחת אפיים – ולחסל את שאול. וכך נאמר:

**יִבֹא דָוִד וְאֲבִישִׁי אֶל הָעַם לִילָה, וְהִנֵּה נְשָׂאֵל שֹׁכֵב יָשֵׁן בְּמַעְגָּל, וְחִנְיָתוֹ מְעוֹכָה בְּאֶרֶץ מְרֹאשֹׁתָיו, וְאֲבַנְר וְהָעַם, שֹׁכְבִים סְבִיבָתוֹ
 וַיֹּאמֶר אֲבִישִׁי אֶל דָּוִד: סִגְרֵי אֱלֹהִים הַיּוֹם אֶת אוֹיְבֶיךָ בְּיָדְךָ;
 וְעַתָּה אֲכַנּוּ נָא בְּחִנְיָת וּבְאֶרֶץ פְּעַם אַחַת, וְלֹא אֶשְׁנָה לוֹ.
 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אֲבִישִׁי: אֵל-תִּשְׁחִיתֵהוּ, כִּי מִי שֶׁלַח יָדוֹ בְּמַשִּׁיחַ יְהוָה, וְנִקְהָ.
 וַיֹּאמֶר דָּוִד: חִי יְהוָה, כִּי אִם יְהוָה יִגְפְּנוּ; אוֹ יוֹמוֹ יָבוֹא וְמָת, אוֹ בְּמַלְחָמָה יָרֵד וְנִסְפָּה.
 חֲלִילָה לִי מִיהוָה, מִשְׁלַח יָדִי בְּמַשִּׁיחַ יְהוָה;
 וְעַתָּה קַח נָא אֶת-הַחִנְיָת אֲשֶׁר מְרֹאשֹׁתָיו, וְאֶת-צַפְפַּחַת הַמַּיִם וְנִלְכָה-לָנוּ."**

(שמואל א', פרק כ"ו, ז-יא)

הפיתוי של דוד הוא גדול. הנה, נקרתה בפניו הזדמנות פז להסיר מעל צווארו את חרב שאול. הוא יכול לסיים, אחת ולתמיד, עם הגלות המתמדת שבה הוא נמצא, עם הפחד – שתדיר חופף עליו. דוד יכול לנקום באויב המושבע שלו – ולהביס אותו. ואכן, כך קורא לו אבישי לעשות. אבישי, שתפקידו בסיפור שלפנינו לבטא את קול הרגש המתפרץ, הזועם והקנאי – מבקש להשיב לשאול מנה אחת אפיים על כל אשר עשה לדוד. אך דוד אינו מתפתה לכך. דוד משיב שגם בעידנא דריתחא – יש לשמור ולהישמר מלעשות מעשה – שאין לעשותו. דוד, המבטא בסיפורנו את קול המוסר, עומד אל מולו של אבישי – ועוצר מבעדו לעשות עוד צעד, לעשות מעשה שלא יעשה. אם תרצו, דוד ואבישי מייצגים את המאבק המתחולל בנפשו של דוד, בנפשו של כל אדם שנמצא אל מול אויב מושבע, בין האיד והסופר-אגו. האיד- הכוחות הטבעיים של האדם מבקשים ממנו לנקום נקמת דם. והסופר אגו – דורש ממנו לשמור גם בעת הזו על גבולות המוסריים שהוא מאמין בהם. זהו מאבק איתנים, והמזמור שלפנינו, התפילה החרשית שנשמעת ממנו, היא אולי הניסיון של דוד להכריע את הכף ולאפשר לו לסופר אגו לגבור על האיד: לשמור על עצמו מפני עצמו, לשמור על עצמו שבשל זעמו המוצדק – יתפתה לשחרר את מעצורי המוסר שלו, ויפנה ללכת בדרכם של כוחות האופל, שפועלים ללא כל מוסר ומצפון.

המזמור והסיפור יחד יכולים ללמד אותנו שהדבר האנושי ביותר הוא לחוש את מאבק האיתנים האלו כשהדם רותח והכאב שחווינו אל מול הרוע אינו ניתן לתיאור. ואולם, כמו המשורר, עלינו לעשות כל שלאל ידינו, בכדי שהדם הרותח לא יביאנו לידי כך שנמצא עצמנו פוסעים בדרך הרוע, בה אין לית דין וליות דין. דברים אלו מזכירים כמובן את דברי הביקורת העזה שהטיח יעקב בשמעון ולוי, לאחר שנקמו את האונס שבוצע באחותם דינה (בראשית ל"ד, ל)

כמובן, הקביעה שיש לשמור שדרך המוסר תכריע את הכף, ותכבד מרגשות הנקם, היא כמובן קביעה כללית. והשאלות המורכבות יותר הנגזרות ממנה הן: בפעולות המלחמה שלנו – היכן עובר הקו? מי קובע היכן הוא עובר? ומהיכן אנו שואבים את הכללים לפיהם אנחנו משרטטים את גבולות הגזרה?

**האם אתם מזדהים עם המאבק הזה בין אבישי ודוד, בליבכם פנימה?
 דוד, נושא תפילה בכדי לחזק את המוסר על פני רגשות הנקם. מהן הדרכים שבעיניכם יכולות לחזק אותנו בעת צרה ומצוקה לחזק את ידינו לבל נתפתה לפעול בצורה חסרת מוסר ומצפון?**

למנצח לעבד יהוה לדוד:

נאם פֶּשַׁע לְרָשָׁע בְּקִרְבִּי לְבִי אֵין פֶּחַד אֱלֹהִים לְנִגַּד עֵינָיו:
כִּי הִחְלִיק אֱלֹוֹ בְּעֵינָיו לְמִצָּא עֲוֹנוֹ לְשֹׁנָא:
דְּבָרֵי פִיו אָנוּן וּמְרָמָה חֲדָל לְהִשְׁכִּיל לְהִיטִיב:
אָנוּן יִחְשַׁב עַל מִשְׁכָּבוֹ יִתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב רַע לֹא יִמָּאָס:

יהוה בְּהִשְׁמִים חֲסִדָּךְ אֲמוֹנָתְךָ עַד שְׁחָקִים:
צְדָקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטְךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהִמָּה תוֹשִׁיעַ יְהוָה:
מָה יִקָּר חֲסִדָּךְ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצַל כְּנָפֶיךָ יִחְסִיוּן:
יְרוּוֹן מִדְּשֵׁן בֵּיתְךָ וְנַחַל עֲדֻנְיָךְ תִּשְׁקָם:

כִּי עֲמָךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאָה אוֹר:
מִשֶׁךְ חֲסִדָּךְ לִידְעִיָּה וְצְדָקָתְךָ לְיִשְׂרָי לֵב:
אֵל תְּבוֹאֲנֵי רֶגֶל גְּאוּהָ וַיִּד רְשָׁעִים אֵל תִּנְדָּנֵי:
שָׁם נָפְלוּ פְעָלֵי אָנוּן דַּחוּ וְלֹא יִכְלוּ קוּם: